

L'agenda de Barcelona per al desenvolupament

Nosaltres, un grup d'economistes de països en vies de desenvolupament i de països desenvolupats, ens hem reunit a Barcelona el 24 i el 25 de setembre del 2004 per debatre les perspectives de creixement i desenvolupament arreu del món. Hem debatut els efectes de les reformes econòmiques que han implementat la majoria de països en vies de desenvolupament al llarg de les dues últimes dècades, les lliçons per dissenyar polítiques econòmiques que sorgeixen a partir d'aquesta experiència, i l'actuació del sistema econòmic internacional en què els països pobres o els països de renda mitjana es troben cada vegada més integrats.

Hem establert tres tendències bàsiques:

- Millors gràcies als drets humans, la democràcia i la llei del dret en la majoria, però malauradament no tots, els països en vies de desenvolupament.
- L'important creixement en diversos països (incloses l'Índia i la Xina) que ofereix la possibilitat de treure desenes de milions de persones de la pobresa.
- El reconeixement cada vegada més gran de la importància de l'estabilitat macroeconòmica, que ha portat per exemple a una reducció dràstica en la inflació pel que fa a la tendència inflacionista a l'Amèrica Llatina.

Però també hem establert almenys tres raons de preocupació:

- La recurrència i severitat de les crisis financeres sistemàtiques que afecten països en vies de desenvolupament, fins i tot alguns que han portat a terme polítiques d'ajustament i estabilització tenint en compte l'orientació internacional.
- El resultat mediocre de reformes per fomentar un creixement econòmic sostingut en la majoria de regions del món.
- La persistència i, a vegades, empitjorament d'una distribució molt desigual de la riquesa i de la renda en la majoria de països en vies de desenvolupament.

El nostre debat s'ha enfocat en primer lloc en lliçons de polítiques i en la necessitat de canvis tant en països rics com pobres. Hi ha hagut un ampli acord en set paquets de lliçons, que a la vegada serveixen com a prioritats de reforma.

Primer, tant el raonament econòmic bàsic com l'experiència internacional suggereixen que la qualitat institucional, com ara el respecte per als drets de propietat i la llei del dret, més una orientació de mercat amb un balanç apropiat entre el mercat i l'estat, i l'atenció a la distribució de la renda, són les arrels per a unes estratègies de bon desenvolupament. A més, les institucions que fan realitat aquests principis abstractes i els països en vies de desenvolupament haurien de treballar dur per millorar l'atmosfera institucional. Però unes innovacions institucionals efectives depenen en gran part de la cultura i la història del país i altres circumstàncies determinades. Animar els països en vies de desenvolupament a copiar mecànicament les institucions dels països rics, tal com solen fer les institucions financeres internacionals, no garanteix resultats positius, i pot causar més mal que bé.

Segon, l'experiència ens mostra una vegada i una altra que els grans deutes, tant públics com privats, bancs regulats de manera pobre i polítiques monetàries fluixes són impediments seriosos per al desenvolupament. Aquestes pràctiques no tan sols no ajuden a fomentar el creixement a termini mitjà. També exposen els països a uns deutes i a unes crisis financeres que comporten costos molt importants, especialment per als pobres. Els països en vies de desenvolupament que esperen prosperar haurien de buscar per tant polítiques financeres, monetàries, fiscals i deutes prudentes. Però una posició fiscal prudent, per exemple, no és el mateix que un pressupost equilibrat cada any, malgrat les circumstàncies. Les polítiques macroeconòmiques que no són cícliques són més eficients i també més sostenibles en termes de polítiques. Els països en vies de desenvolupament haurien de construir institucions per aconseguir que les polítiques que no són cícliques siguin factibles. Les institucions prestatàries internacionals haurien d'impulsar aquestes polítiques sempre que es pugui. Els marcs comptables macroeconòmics que utilitzen aquestes institucions també haurien de ser suficientment flexibles, com per exemple tractar les infraestructures productives i la inversió en IUD com a actius de compra i no com a despeses actuals per a un determinat objectiu fiscal.

Tercer, no hi ha cap paquet de polítiques que garanteixi la ignició d'un creixement sostingut. Els països que han aconseguit fer realitat aquesta tasca tan important han hagut d'afrontar tota una sèrie d'obstacles i han adoptat diverses polítiques pel que fa a la regulació, exportació i promoció industrial, innovació tecnològica i coneixement. Els països haurien de tenir la llibertat per experimentar amb polítiques que s'adeqüin a les circumstàncies específiques, i les organitzacions prestatàries internacionals i les agències d'ajuda haurien de fomentar aquesta experimentació. Però la llibertat per experimentar no és el mateix que una posició de «tot s'hi val» per al desenvolupament. I aquesta llibertat tampoc s'hauria d'utilitzar per disfressar polítiques proteccionistes que tan sols transfereixen una renda a grups políticament poderosos. La prioritat és identificar les restriccions més vinculants per al creixement i redreçar-les per mitjà de les polítiques microeconòmiques i macroeconòmiques. Les intervencions micro s'haurien de destinar a redreçar errors de mercat específics i els incentius haurien de ser el contingent d'una actuació millorada del destinatari.

Quart, les negociacions de mercat multilaterals s'haurien d'efectuar de manera que es promogués el desenvolupament. El proteccionisme en l'agricultura i en el sector tèxtil en els països desenvolupats representa un obstacle important per tal que els països en vies de desenvolupament puguin participar en l'economia global. Però la majoria dels països en vies de desenvolupament també limiten el creixement potencial per mitjà de polítiques de mercat que no són apropiades. Animem a una conclusió amb èxit del butlletí Doha Round que oferirà més oportunitats per al creixement mundial, de manera que els països en vies de desenvolupament tindran més espai per perseguir les seves estratègies de creixement.

Cinquè, les disposicions financeres internacionals no funcionen bé. Els països pobres encara no tenen fluxos financers privats i els nivells d'ajuda oficials són insuficients. Els fluxos de capital privats per als països de renda mitjana són molt volàtils, i aquesta volatilitat té poc a veure amb els principis econòmics bàsics dels països destinataris. Els xocs de comptes del capital sistemàtic encara són comuns, i el contagi afecta cada vegada més els països que es considera que tenen polítiques responsables. Al cor del problema hi ha l'absència de mercats i instruments que permetrien compartir el risc de manera més eficient entre els països. Les institucions prestatàries multilaterals no fan prou per superar aquestes manques dels mercats financers privats. Un enfocament cap a un «perill moral» perquè la força conductora darrere les crisis desvia l'atenció d'altres causes d'inestabilitat financera. El debat per reformar l'arquitectura financera internacional ha generat pocs resultats tangibles. Una de les raons pot ser que les visions dels països en vies de desenvolupament no es representen en el procés de prendre decisions dels prestataris multilaterals. La quota de vots en aquestes institucions encara reflecteix les relacions de poder del passat, i té poc a veure amb el pes que avui dia tenen els països en l'economia mundial. En resum: la reforma dels acords financers internacionals hauria de ser una prioritat tant per als països rics com pobres.

Sisè, els acords internacionals d'avui dia tracten amb moviments de capital i mà d'obra de manera asimètrica. Les institucions financeres internacionals i els governs del G7 generalment tracten la mobilitat de capital com una cosa que cal fomentar. No passa el mateix amb la mobilitat de mà d'obra internacional. Però raons tant d'equitat com d'eficiència debaten la manera de permetre una lliure circulació de persones internacional més àmplia. Ens cal un paquet de normes internacionals i institucions que guiïn la lliure circulació de persones, tant pel que fa a treballadors com a proveïdors de serveis, i promoure l'ús de diners de les migracions com a font addicional de finançament. Millorar els drets de les persones que migren en facilitarà la integració en el mercat laboral i una explotació limitada.

Setè, l'empitjorament del medi ambient i les conseqüències externes negatives s'han de solucionar a partir de polítiques de desenvolupament sostenible tant en l'àmbit nacional com global. En aquesta àrea, tant els països rics com els pobres tenen feina per fer.



Hi ha moltes coses que ens poden no agradar sobre l'estat del món avui. El fet que vora mil milions d'éssers humans viuen en una pobresa extrema hauria de ser causa de preocupació inexorable. La sida i altres malalties epidèmiques suposen una tragèdia en els països menys desenvolupats, sobretot a l'Àfrica. En els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni els països donants es van comprometre a incrementar l'ajuda per redreçar aquests problemes i d'altres, però aquest compromís encara no s'ha complert. També és fàcil desanimar-se per la ineficàcia de receptes màgiques per al desenvolupament. Però la preocupació no és el mateix que la desesperació. I la preocupació tampoc no hauria de servir per justificar actituds irreflexives d'anticreixement. Al llarg dels últims cinquanta anys, nombrosos països han intentat sortir per si sols de la pobresa, i altres fan el mateix avui dia. Hi ha lliçons d'esperança que es poden aprendre a partir d'aquestes experiències, algunes de les quals hem intentat resumir en aquesta agenda. Es poden concebre camins de desenvolupament progressiu i equitatiu. No hi ha cap paquet de polítiques que pugui garantir l'èxit, però avui dia sabem més coses sobre a on podem buscar per trobar les claus de l'èxit.

Els ciutadans dels països en vies de desenvolupament saben perfectament que el desenvolupament és un camí llarg i feixuc. Si els seus líders s'hi embarquen i els països rics ajuden a reformar els acords internacionals, que posen en perill el camí més que no pas el faciliten, encara hi ha esperança.